

ІЗ ПОЛЬСЬКИХ ПОЕТІВ.

ІЗ АДАМА МІЦКЕВИЧА.

„Геть з моїх очей!“ — Покорю ся від разу.
„Геть з серця!“ — І серце присилую я.
„Геть з тямки моєї!“ — Ні, сего наказу
Не виповнить тямка моя ні твоя.

Як тінь стає довша, чим далше по небі
Йде сонце з полудня над сам океан,
От так моя постать чим далше від тебе,
Тим важчий на тебе насуне туман.

На кожному місці і в кожду хвилину,
Де гравсь я з тобою чи плакав в тиші,
Я буду при тобі, бо всюди частину
Лишив я своєї душі.

Зайдеш у задумі в самотню комору
І брязнеш невмисно по арфи струні,
То зараз згадаєш: „Як раз в таку пору
Йому я співала ті самі пісні.“

Чи грати-меш в шахи і злиї пригоди
Твого короля заженуть до вира, —
Подумаєш зараз: „Такі були ходи,
Як наша остання скінчила ся гра.“

Чи сядеш на балю спочить на мінутку,
Заким підтанешний ще бас загудів,
І місце порожнє побачиш в закутку, —
Подумаєш: „Він там зо мною сидів.“

Читати-меш повість, де явно чи скрито
 Коханую пару розбила юрба, —
 То згорнеш ту книжку, зітхнеш сумовито,
 Подумаєш: „Боже! се й наша судьба!“

Коли-ж їй дав автор закінчене гоже,
 По злиднях коханцям дав щастє й талан, —
 Ти сьвічку згасивши подумаєш може:
 „Чому-ж так і наш не скінчив ся роман?“

В тім блискавка в пїтьмі нічній замигоче,
 Від шелесту листя проснеть ся тиша,
 Пугач десь востогне, в вікно затріпоче, —
 Подумаєш: „Може його се душа.“

Так в кождому місці і в кожду хвилину,
 Де гравсь я з тобою чи плакав в тиші,
 Я буду при тобі, бо всюди частину
 Лишив я своєї душі.

ІЗ АДАМА АСНІКА.

I. Голос, що кличе в пустині.

Іколи з бурею враз прориваєть ся
 В уха юрбі безупинній
 І вожакам, що брехні покланяють ся,
 Голос, що кличе в пустині.

Сей та той кинеть ся жахом наповнений,
 Збридне м'яке йому ложе,
 І затремтить, мов убійник ізловлений, —
 Та зрозуміти не може.

І замирає неясний нікому
 Голос, що кличе в пустині, —
 Знов спить злочинець на ліжку м'якому,
 Але покути не дів їй до нині.

II. Приходиш до мене.

Приходиш до мене, не мовиш нічого,
 А тільки показуєш рани свої,
 Смертельную блідість лица неживого
 І кровю забризькані шати твої.

Жалібні очі звертаєш на мене
І вір твій у серце вбиваєш мов ніж,
Аж смерти обличчя грізне і студене
Я чую при собі яснійш і яснійш.

В душі моїй стид і роспука гуляє,
Терплю я всі муки конання,
І регіт проклятих довкола лунає,
І тріскає серце в страждання.

ІЗ ВІКТОРА ГОМУЛІЦЬКОГО.

I. На Канонії.*)

Жив я в ту пору на Канонії
В сусідстві неба,
І слухав зблизька сфер гармонії,
Моливсь до Феба.
І жив безжурно, як вчить наш тато
Поет Гораций,
Любив я книги, любив дівчата
І муз і грацій.

Хоч там поеми мої незгірші
Брали під плячки,
Що ніч писав я скажені вірші
А la Словацький.
І замість сліпнати без відходу
Над соgrus juris,
Я славив усьміхи і вроду
Варшавських „гуріс“.

Раз мене спутав вір сусідки
Любовним лихом —
(Де вже не ставить Амор сітки!
Навіть під стрихом!)
Та не буває для поетів
Любов без шкоди:
Тоді дряпнув я сім сонетів
І штири оди.

Житє при мріях бігло стиха,
Немов іділля;
Не завдавала серцю лиха
Горда Марілля.

*) Канонією називається один квартал у Варшаві, де живе біднота.

Хоч моїм сьпівам вторив бувало
Мявкіт кіточий,
То все до сьпіву (їдячи мало)
Був я охочий.

Обік дітей кормив громадку
Швець кривонога;
До стелі підносив він дратву,
Голос до Бога.
В бою з бідою, що йшла з ним вальсом,
Жив і дер пельку;
Той швець мене ще геть перед Смайльсом
Учив „Self-help“-у.

Зліва сусіду мав я артисту
На мандоліні;
Грав він нечисто, та пивав чисто
В кожній годині.
Що ночі бренькав, зимно чи парно,
В клітці злидений;
Се мені приклад був, як то марно
Згибає геній.

Третій панок був, мав свободу:
Емерит, братку!
Що рана пив холодну воду,
Склянок з десятку.
Носив зелені окуляри
І чорний плястер,
Держав канарків штири пари
Кутив все кнастер.

Досить бувало жартів, утіхи
В кружку тім нашим:
Нераз до пізна реготи, сьміхи
Трясли піддашем.
Кпив емерит із струновладця,
А швець з поети, —
Так, родом з різних сфер, мирять ся
Тіни край Лети.

II. Ель моле рахмім.*)

Було се на подвірю Іцкової хатки
В літній вечір. Дістав ся я туди лиш крадьки.

*) Словами «Ель моле рахмім» (Боже повний милосердя) починається жидівська пісня по покійнику. В часі шлюбного обряду, коли одно з наречених є сирота, сю пісню сьпіває «хазен», то-б то сьпівак. (Увага автора).

(Відчужує і ділить, не єднее віра!)
 В низу шапок, халатів збилась купа сіра.
 Женив ся Іцко шматник з ватниці дочкою.
 Цікаві й гості двір весь залягли юрбою.
 Було негарне місце, люде всі звичайні.
 Сполошені три гуски гегали край стайні,
 На ганку проти сонця схи брудні перини,
 З кухні бив запах диму, риб і смаженини.
 В кутку дві верби мерли на сухоти хорі.

Мов сьвітло в шабас, в небі так горіли зорі,
 Блакить де-де встилала хмар легеньких вовна
 І ніч була мов царським маєстатом повна.

Іцко під пурпуровим, ветхим бальдахимом,
 В сьвяточнім строю, сьвітлом облитий і димом
 Стояв — смагливий хлопець, пів муж, пів дїтвак ще.
 В Жидів любов хапає чоловіка натще,
 Веде на осліп в темний вир, мов серед ночі,
 І кидає зненацька в обійми жіночі.
 В юрбі були буденні постаті, з якими
 В крамах, торгах стрічать ся звикли ми що дини:
 Тандитники, фактори, купці, шаповали.
 Їх лица бородаті в духоті палали;
 Їх сьвітлом золотили воскові „гавдулі“ —
 Сьвічки, що враз зливали свої блиски чулі,
 Мов меч у Херувима з блискавок увитий.
 Часом схилялись чола, мов лан житом вкритий.
 Шваркотали, та скептик не знайшовсь між ними,
 Котрому би ті форми видались сьмішними.

Платком закрили в Іцка вид; один жвавійший —
 Не сьвященик, а простий Жид, лише блідійший
 І сумнійший від иньших, озирнувся і звільна
 Сьпівав щось. Невесела пісня та весільна.
 Їй хлопців рудавих вторували крики
 І всего тлуму шемріт пів-щирий, пів-дикий.

На образ сей цікаво я глядів — і зимно.
 Іцко, хоч в блисках сьвітла, що чадило димно,
 Поважний на сьмітю, мов храма се пороги, —
 Для мене був лиш Іцко, лиш шматяр убогий.
 І иньші всі звичайні, прозаїчні сильно,
 Мов люде, що кохають однаково пильно
 Свої пейси і віру і своє курмане.
 Хоч місяцеві блиски й сьвітла миготане
 Їх лицям додавало відтінків таємних,
 Та не було в них туги, поривів надземних.

В тім сьпів замовк, в просторі затонув глухому.
 Відперто з брязком вікна весільного дому,
 Де плачучи сиділа молода з жінками.
 Ось хазен понад нею замахав руками
 (Сам бородатий, очи жевріють ся ясно) —
 Згадав про її батька, що вмер передчасно
 І не діждав ся бачить сего сьвята нині.
 Тут плач великий зняв ся, а він в тій хвилині
 Серед жіночих хлипань і зойків і шуму
 Затяг жалібну пісню, похоронну думу:
 „Ель моле рахмім.“

Зразу, хоч слізми не вбога,
 Плила спокійно пісня, несучи до Бога
 Сердечний біль, розсудком тлумлений ще в собі;
 Так плаче син дорослий на батьківськім гробі.
 Та ось, набравшись суму, що від гробу віє,
 По іскорці теряла віри і надії,
 Міцніла і в вир болю кинена без грані,
 В палких слезах тонула і в жінок ридані.
 Вже не одну могилу, гробів міліони
 Оплакує і з болю вєть ся і загони,
 Старії кладовища, рясно слізми росить,
 Жидівські кости, що їх по всім сьвіті досьить
 Розсіяно, як зернят піскових в пустини,
 І те, що вся сійба та може марно згине,
 І те, що на могилах знай бурян паліє,
 І те, що у потомках дух батьків маліє,
 І що та ніч неволі довга та безкрая!
 Вже не стіснялась, рвалась, мов вода шумная,
 Коли реве по бурі, вся від піни біла.
 Сьпівак в очах мав іскри, груди його тремтіла;
 Чоло відкрив, над лїве ухо зсунув шапку,
 Піт капав. Сьпів порушив і каліку бабку,
 Паралічем розбиту, труп живий жіночий:
 Її скляні, мертвецькі заросились очи.
 Всі плакали, зняла всіх туга невдержима.
 А як спімнула пісня і Єрусалима,
 Ту матір, що хоч сяє здалека, мов перла,
 Та для дітей найперших вже від віку вмерла,
 Спімнула безпощадне доленьки знущанє,
 Наруги, бідність, муки, вигнання й блуканє,
 І щастє, що пропало і вже більш не встане, —
 Біль дужшав і ятрились гірше серця рани,
 По всіх розпука люта шибла духом диким
 І вибухли зневіря окриком великим.

Я слухав сьпів; відчути мав я вже спромогу.
 Ті люде, що так важко жалують ся Богу,
 Минувшим славним горді, сліз відвічних повні,
 В очах моїх зробились величні й шановні.
 Вже щезли плями й лати, вже мене ні трошки
 Не бридили халати, пейси, Іцки й Мошки,
 І щезла вся буденність з лиць тих бородатих,
 Я опинивсь — на яві — в краю мрій богатих.

Подвірє... Ні, долина се в квітках леліє
 Ген десь у стін Ливану, що в блакиті мріє
 І гаєм темних кедрів знай шумить-сьпіває.
 Долину срібним сьвітлом місяць обливає,
 Пустиня навіває запалом кохання,
 А пальми вахлярами темними холодять.
 Між небом і землею ангели проходять.
 З гори глядить Єгова і всьміхаєсь радо,
 Благословить долину і людей і стадо.
 А люд молитву шепче, кланяєть ся пану;
 В повітрі віє запах нард і шафрану,
 Ріка мов вуж сріблястий звившись тоне в морі,
 І наче сьвітло в шабас, так палають зорі.

III. Під обухом.

Тебе любив я, чар твій, хист,
 Вершин гущаву, де вітри грають,
 І кожду квітку, кождий лист,
 Гаю! Гаю!

А нині серце змучив гріх
 І вітер стогне, як плач по раю,
 І вже-б тебе я любить не міг,
 Гаю! Гаю!

Колись любив я твій кришталь,
 Що рвав і мрії в журчанє бистре,
 І розливав мій сум і жаль,
 Дністре! Дністре!

А нині-б я в глухому сні
 Сховався в холодне лоно бистре, —
 От тим то ти страшний мені
 Дністре! Дністре!

Лан колосистий, запах трав,
 Вдихав здоровле в серце кволе,
 Я славив плід твій, цвіти рвав,
 Поле! Поле!

На моїй ниві хонта росте,
 Зерна нема, стебло лиш голе —
 То й ти для мене чорне, пусте,
     Поле! Поле!
 Коли піднять ся дух хтів мій,
 Я біг на верх ваш, в сині простори,
 Де ближше неба, ясність, спокій, —
     Гори! Гори!
 Днесь не шукаю в небі знаків
 В темні ті земні заривши ся нори,
 Нині-б на вас я піднять ся не сьмів,
     Гори! Гори!
 Хоч і важкий ти хрест мені дав,
 Нїс я і вірив: Він допоможе;
 В пїтьмі я сьвітла в тебе благав,
     Боже! Боже!
 Нині в безмежних блуджу млах
 І думка рветь ся й тіло не може,
 Навіть до тебе згубив я шлях,
     Боже! Боже!

ІЗ АНДРІЯ НІМОЄВСЬКОГО.

I.

Мені снилось, що я птах,
 Що верстаю в сонці шлях,
 Понад бурі, понад гори,
 Понад землі, понад море.

Мені снів ся щастя май
 І свободи ясний край
 І братерство, любі речі...
 Снились мрії молодечі.

II.

Що завтра дасть? Ті самі мли,
 А в млах ті самі сні.
 А сьвіжий ранок коли загляне,
 То пустка духа ще ширша стане
 І сліз ще сьвіжих не мало кане.

Що завтра дасть? Ті вічні сні,
 Ті вічні сльози, вічні мли...
 І тільки в мізку думи новії
 Будуть снувати коло надії,
 Як коло сьвічки петлі нічнії.

III.

Вони вам говорять, що юність, то май,
А гонять вас шляхом могил!
Вони вам говорять: любити, то рай,
А пера обдерли вам з крил!

Вони вас так любо стискають рядком,
А лютість з очей їм пала;
Вони вам чоло оплітають вінком,
Аж кров потече вам з чола.

IV.

Остатній танець плив, баци ревіли,
Дівчата мліли, паничі шаліли;
А в наші серця мов в альбом вписала
Огнисту строфу нічка карнавала.

Пустий, порожній був балевий гомін,
Та на устах у нас заблуснув промінь
І сполучив їх поцілуй любовний
В сальоні, що був гостей, свідків повний.

Вже світло гасло, було пусто в сали,
А ми собі усе ще присягали
Любов і вірність при грімкій басоли;
Та більше ми не бачились ніколи.

V.

„З чола нам давненько знав чести вінець“ —
Шепочете — й личко паліє.
Гей, сміло, хлопята! Таж світ нині весь
В розпустному танці шаліє.

По що нам, хлопята, та гордая честь
Худая в лавровому листі?
По що нам тягар той носити, як хрест,
По спідлення стежці спадистій?

VI. Кузня.

Гуркочуть колеса, дим чорний влубить ся,
Вісь світа циклопи кують в глибині;
Тріщить вже старий світ, та поки звалить ся,
Його на новім осадять бігуні.

Гуркочуть колеса, бють важко цикльопи,
 Їх очі від диму слезами зайшли...
 Аж стіни трясуться! Бий міцно! Гей, хлопцї,
 Брак жару? Все щастє мечить під кїтли.

Гуркочуть колеса, жар буха, сталь прище,
 Остатні надїї вже з димом пішли.
 Гей сьміло, цикльопи! В велике огнище
 Кидайте розпуку свою під кїтли.

VII.

Входить осїнь блїдолиця
 В жовтїм листю мїсьть корони,
 Мовить: „Вийди подивить ся,
 Нинї в мене похорони“.

„Вітер думку грає сумно,
 Бір піснї сьпіва тужнїї —
 Твою вєсну вложу в трумно,
 Поховаю твої мрії“.

„Не піду я на могили
 Там де хор сьпіває сумно,
 Там де весну в грїб зарили,
 Людські мрії склали в трумно“.

Шенче осїнь блїдолиця:
 „Нї, сей погрїб тут у тобі!
 В твоїм серці звяло листя,
 В твоїх думках грїб при гробі“.

